

first years
first priority

първите години първи приоритет

Профил на страната за 2021*

БЪЛГАРИЯ

Профил на страната за 2021*

България е най-бедната страна в Европейския съюз (ЕС), в която повече от една трета от децата, живеят в риск от бедност (над 570 000 според Евростат, 2018 г.). Страната се нарежда на второ място по детска смъртност в ЕС, като вероятността дете да умре между раждането и петгодишна възраст е 70% по-висока от средната за ЕС (Евростат, 2020). През последните няколко години на **ранното детско развитие (РДР)** се обръща повече внимание от страна на правителството като важен напредък е постигнат в прилагането на политики за РДР и подкрепа на семейства с малки деца чрез обединяване на усилията на Министерството на образованието и науката (МОН), Министерството на здравеопазването (МЗ), Министерството на труда и социалната политика (МТСП) и Агенцията за социално подпомагане (АСП). Политиките и услугите за РДР, обаче, все още са фрагментирани. Необходими са по-добри механизми за ефективна координация, както на национално, така и на местно ниво. Все още не е разработена конкретна, всеобхватна междусекторна стратегия за РДР. Понастоящем не е налице официална политика, която да осигурява минимално ниво на финансиране на услугите за РДР, за да се гарантира устойчивост. Новият Закон за социални услуги, който регламентира планирането и изпълнението на услуги от интегриран характер, включително за малки деца, е в сила от юли 2020 г. и е в ранните етапи на прилагането си.

Национални приоритети

- Проследяване на данни за детската бедност и социалното изключване, особено за семейства с деца под тригодишна възраст, с ниско ниво на образование и децата от уязвими групи.
- Осигуряване на равен достъп до пренатална грижа за всички бременни жени и патронажна грижа за деца под тригодишна възраст и бременните жени.
- Осигуряване на безплатни лекарства за деца под тригодишна възраст, които живеят в бедност, с перспектива да се обхванат всички деца до шест години.
- Увеличаване на достъпа до услуги за образование и грижи в ранна детска възраст (ОГРДР).
- Инвестиране в професионализацията на персонала, който предоставя услуги за малки деца в различни сектори.
- Подобряване на системата за регистриране и анализ на данни за случаи на насилие над малки деца с оглед разработване на мерки и действия.
- Предвиждане на 1% от БВП за качествено ОГРДВ.
- Увеличаване на социалните помощи за семейства с малки деца, включително адекватна финансова подкрепа за бедните семейства, които се грижат за деца, с фокус върху децата до една година.

ПОЛИТИКИ, ВЛИЯЩИ НА
РАННО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ

1

ДЕТСКА БЕДНОСТ

В България **липсват данни за детската бедност и социално изключване**. Според Доклада за страната за 2020 г. в рамките на европейския семестър, висок дял от населението в България е изложен на риск от бедност и социално изключване, особено сред децата, хората с увреждания и ромските деца. Докладът потвърждава ниското образователно равнище и семейния произход като основни фактори, определящи риска от бедност. Той също така подчертава неравните възможности сред децата, високата степен на тежки жилищни условия и изключително тежките предизвикателства пред ромското население.

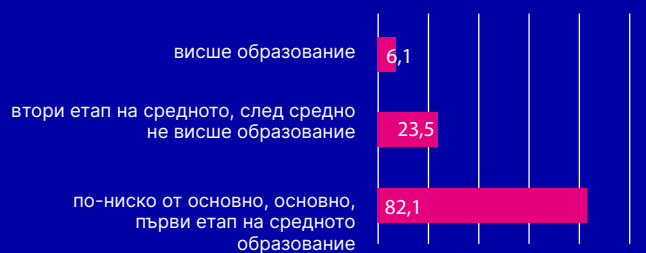

детска бедност

Данни 2020; Източник: Евростат

% на децата под 6-годишна възраст в риск от бедност според образователното равнище на техните родители

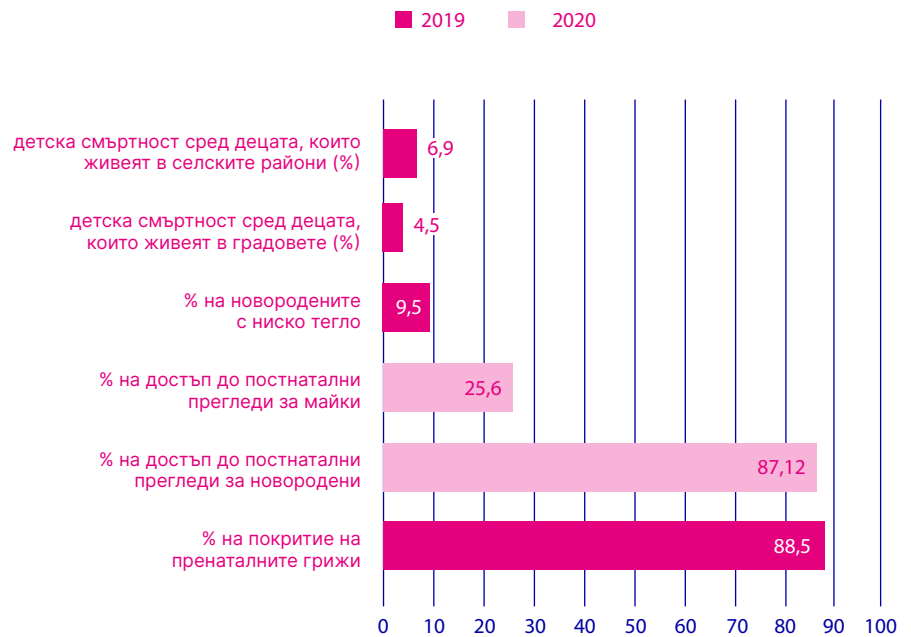

Фигура: Данни 2020; Източник: Евростат

МАЙЧИНСКО И ДЕТСКО ЗДРАВЕ

В България обхватът на предродилните грижи е доста висок. Въпреки че достъпът до постнатални прегледи за новородени е висок, това не е така при майките. Освен това **детската смъртност е по-висока при децата, които живеят в селските райони**, в сравнение с тези, които живеят в градовете. Въпреки че няма етнически десегрегирани данни, наблюденията показват, че детската смъртност в места с концентрирано ромско население е значително по-висока от средната за страната

Майчинско и детско здраве

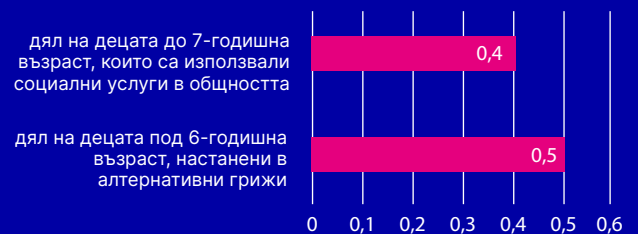

Източник: Национален здравноосигурителен институт, Национален статистически институт, Евростат

БЕЗОПАСНОСТ И СИГУРНОСТ НА ДЕЦАТА

За безопасността и сигурността на децата носят отговорност различни служби. **Не е налице информация за безопасността и сигурността на децата във възрастовия диапазон от една до три години.** Когато такива данни са налични, те се фокусират главно върху броя на потребителите на съответните услуги, без да се анализират тенденциите. Децата, влизащи в системата, са изложени на по-висок риск от насилие и отделяне от биологичните си семейства. Не са налични данни за тези, които не са ползвали услугите на тези системи. Що се отнася до дела на децата на възраст под шест години, които са претърпели физическо, сексуално или психическо насилие през последната година, по предварителни данни на Министерството на вътрешните работи, общият брой на престъпленията срещу деца през 2019 г. е бил 2 268 . В България обаче няма единна система за регистриране на случаи на

Безопасност и сигурност

Източник: Национален здравноосигурителен институт, Национален статистически институт, Евростат

насилие над деца. Според Агенцията за социално подпомагане през 2019 г. докладите за насилие над деца, получени от отделите за закрила на детето са се увеличили с 65 в сравнение с предходната година. Общият брой на случаите е 1,171, от които 446 не са решени. Според Националната телефонна линия за деца (2019), най-голяма е вероятността децата да бъдат малтретирани в собствените си семейства. Общо 463 сигнала до Националната телефонна линия за деца са свързани с насилие в семейството. Други съобщения включват насилие на улицата (85), в училище (20), в

РАННО УЧЕНЕ

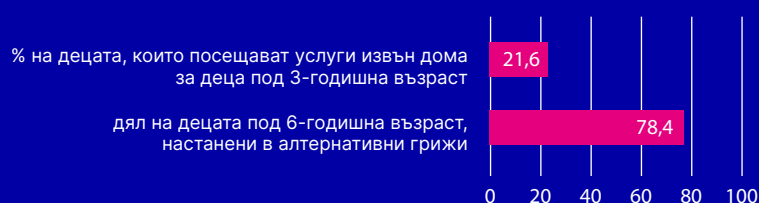
В България не е гарантирано мястото на услугите за ОГРДВ за деца под тригодишна възраст. През 2019 г. **за повечето деца под три години се грижат само родителите им** като само 21,6% от тях посещават услуги за извън домашни грижи. Освен това наличните данни показват, че делът на ромските деца във възрастовата група от четири до шест години, които не посещават детска градина, е висок (между 25% и 45% в различните възрастови кохорти).

Персоналът в детските ясли се състои от медицински сестри или акушерки с бакалавърска степен (основните лица, които полагат грижи), детегледачи (със средно образование) и педагози с бакалавърска степен. Само по един педагог се назначава на 60 деца в детска ясла, което показва, че ранното учене не се разглежда като приоритет за тази възрастова група.

Видове съществуващи политики за улесняване на достъпа до услуги за ОГРДВ за децата от уязвими семейства:

- Закон за предучилищното и училищното образование, 2016: Според този закон, държавните и общинските детски градини получават допълнително финансиране, за да работят с деца от уязвими групи.
- Наредба за приобщаващо образование, 2017: според Наредбата, в детските градини се предоставя обща и специализирана подкрепа за личностното развитие на децата от психолози и педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители и други професионалисти в съзвучие с потребностите на децата. Подпомага се процеса по ранното идентифициране на потребностите на децата.
- Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства: Образователната интеграция на децата (вкл. на децата на възраст 0-3) от етническите малцинства се насърчава чрез специфични мерки.

Ранно учене

Бележка: Процентите са изчисляват на базата на общия брой на деца под 3-годишна възраст (предоставени от НСИ) и броя на децата, които получават или не получават услуги

Капацитет на ОГРДВ за гарантиране на включване на децата под 6-годишна възраст от исторически маргинализираните групи

Достъпът до детските градини се осигурява чрез организиран транспорт в селските райони (едно превозно средство за няколко села). Освен това броят на детските градини не е достатъчен в етнически сегрегирани общности (напр. ромските общности) и когато е налице достъп, той е ограничен поради икономически ограничения. За справяне с финансовите бариери, с които се сблъскват бедните семейства, през 2020 г. Министерският съвет реши да осигури държавно финансиране на всички общини в подкрепа на премахването или намаляването на таксите за деца в задължителната предучилищна възраст. Въпреки това, всяка община получи автономията да определя категориите деца, които да получават подкрепа, и все още предстои да се види дали тази нова политика е подобрила достъпа за уязвимите групи. В същото време, често учителите не са достатъчно подготвени или обучени да работят в мултикултурна среда. Включването на деца с увреждания в масовите услуги за ОГРДВ е официално гарантирано. Във всяка група за ОГРДВ са предвидени определен брой места за деца със специални нужди. И все пак две бариери оказват влияние върху включването на деца с увреждания – големият брой деца в групите и липсата на компетентност на учителите да работят с тях.

РОДИТЕЛСТВО И ПОДКРЕПА ЗА СЕМЕЙСТВАТА

В България семействата с деца могат да се възползват от различни помощи, които да ги подкрепят при тяхното отглеждане.

Съществуват само няколко услуги за подкрепа на родителите, които достигат до уязвими групи и повечето принадлежат към социалния сектор. Такива услуги включват центрове за подкрепа на общността.

Съществуват някои разпоредби за балансиране на професионалния и личния живот.

Наличните политики, които осигуряват баланс между професионалния и семейния живот, включват:

- Кодекс на труда 1987г
- Семейен кодекс 2009г
- Национална стратегия за насърчаване на равенството на жените и мъжете 2021-2030

Помощи за родители на малки деца:

Месечна помощ за отглеждане на дете до завършване на училище, но не и след навършване на 20 годишна възраст

Месечна помощ за отглеждане на дете до навършване на 1 година

Месечна помощ за отглеждане на дете с увреждане

МЕЖДУСЕКТОРНО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ПОДКРЕПА НА РДР

В България не е налице изрично дефинирана национална многосекторна стратегия за РДР (или какъвто и да е друг политически документ), и не съществува координиращ орган, който да наблюдава политиките, финансирането и разходите за РДР междусекторно на национално или общинско ниво. И все пак **съществуват официални механизми за сътрудничество между различните услуги**. Тези механизми осигуряват сътрудничество в областта на закрилата на децата, за да осигурят ефективна система за наблюдение на зачитането на правата на децата и осигуряване на сътрудничество в случаи на насилие.

*Предоставената информация в профила на страната отразява ситуацията от края на м. май 2021 г.

Този материал е изготвен с финансовата подкрепа на Програмата на ЕС за заетост и социални иновации (EaSI) 2014-2020 <http://ec.europa.eu/social/easi>

Профилът на страната е изготвен с подкрепата на ФОНДАЦИЯ „ТРЪСТ ЗА СОЦИАЛНА АЛТЕРНАТИВА“

Мненията, изразени от Eurochild, не отразяват непременно позицията или мнението на Европейската комисия.

ПАРТНЬОРСТВОТО

Eurochild е мрежа, която се състои от почти 200 организации от 35 европейски държави, които работят с и за децата в Европа, в опит за изграждане на общество, в което се уважават правата на децата. Eurochild оказва влияние върху политиките с оглед изграждане на вътрешен капацитет и улеснява взаимното учене, обмена на практики и изследвания.

Международната асоциация „Стъпка по стъпка“ (ISSA) е регионална мрежа за ранно детско развитие, създадена през 1999 г., която чрез програмите и услугите, които предоставя, свързва практиката в ранна детска възраст, изследванията в тази област и политиката, насочена към подобряване на качеството на системите за ранно детско развитие в Европа и Централна Азия. Повече от 90 членове на ISSA от 43 държави прилагат програми и си сътрудничат, за да гарантират качество и равни услуги за РДР за малките деца, особено тези от най-уязвимите групи.

Европейският алианс за обществено здраве (EPHA) е водеща организация в Европа, която се застъпва за по-добро здравеопазване. EPHA е членска организация, състояща се от публични организации в областта на здравеопазването, пациентски организации, здравни професионалисти, и пациентски групи, свързани с конкретни заболявания. Дейността ѝ е насочена към подобряване на здравеопазването, утвърждаване на гласа на общественото здравеопазване и борба с неравенствата по отношение на здравеопазването в Европа.

Ромският образователен фонд (REF) е създаден в рамките на Десетилетието на ромското включване през 2005 г. Неговата мисия и основна цел са свързани с намаляване на пропастта в образователните резултати между учениците от ромски и не-ромски произход. За да постигне целите си, организацията подкрепя на политики и програми, които гарантират качество на образование на ромите, включително десегрегация на образователните системи.

Координатор на кампанията: Д-р Агата Адато, Главен проектен мениджър, Eurochild (agata.daddato@eurochild.org).

Национални координатори: Тръст за социална алтернатива (България), Ensemble pour l'Éducation de la Petite Enfance (Франция), Централен съюз за благоденствие на децата (Финландия), Асоциация на семействата, децата и младежите (Унгария), Алианс за правата на децата (Ирландия), Fundação Nossa Senhora do Bom Sucesso (Португалия), „Стъпка по стъпка“ Център за образователно и професионално развитие (Румъния), Pomoc Deci (Сърбия), Plataforma de Infancia (Испания).

#FirstYearsFirstPriority
FirstYearsFirstPriority.eu

Eurochild
Putting children at
the heart of Europe

epha european
public health
alliance

ROMA
EDUCATION FUND
Invest | Educate | Engage